

A görög válság: az Európáért folytatott „háború” első „csatája”

„Nem akarunk meghalni Danzigért” – mondták a franciák hetven évvel ezelőtt. „Nem akarunk fizetni a görögökért” – mondják ma a németek. S bár azóta Európában a fegyverek helyett már a pénz diktál, ereje nem kevésbé halálos – és nem is kevésbé önpusztító.

Görögország ellen hatalmas „geoökonómiai” erők intéztek rohamot: a minden ellenőrzést levetett fináncsőke, a Pénz születő Birodalma. A támadás jelentősége messze meghaladja ennek a kis országnak a méreteit. Ez csak az első csata azoknak az ütközeteknek a sorában, amelyek meg fogják határozni az európai államok és országok, az egyesült, független, szociális Európa jövőjét – demokráciánk és civilizációnk jövőjét.

Ki fogja megfizetni a világgazdaság felhalmozódott adósságát, beleértve a nagy bankok 2008-ban történt megmentésére kipengetett összeget? – erre a kérdésre keresik a választ Görögországban. A fejlett országok lakossága? Akár a három évszázad harcaiban kivívott szociális és demokratikus jogoknak, vagy másképp fogalmazva, az európai civilizációnak az eltörlése árán is? Vagy a többi ország? Rámegy az egész környezetünk? A bankok nyernek, vagy az államok?

Vajon képes lesz-e Európa egy ésszerű protekcionizmus és egy növekedési politika keretei között ismét irányítása alá vonni az elszabadult fináncsőke szörnyetegét, újraszabályozni a tőkeáramlásokat, részt venni egy többpólusú világ felépítésében és példát mutatni a globális rendnek? Vagy elvérzik könnyörtelen belső konfliktusaiban, és konszolidálja Amerika megingott domináns szerepet? Esetleg idővel más, akár totalitáriánus hatalmakat is erősíthet globális vagy regionális szinten?

A görög válság

A bankokat kolosszális összegekkel megmentő európai kormányok és az Európai Unió Görögország számára – az 1941–1944 közötti német megszállást leszámítva – a legsúlyosabb visszaesést eredményező intézkedéseket írnak elő. Az ebből következő recesszió határozatlan időre megfosztja az országot a növekedés bármilyen reményétől, és lehetetlenné teheti az államadósság visszafizetését. A 2008-ban indult

világválság legújabb fázisában Görögország játszhatja el a Lehman Brothers szerepét.

Eljutottunk arra a pontra, hogy az európai központi bank 1 százalékos kamattal ad hitelt a bankoknak csak azért, hogy amazok 6-7 százalékos kamatot kérhessenek a görög államtól. Közben az európai államok nem hajlandók meghozni olyan, a görög állam által fizetett kamat normalizálását elősegítő intézkedéseket, mint például eurókötvények kibocsátása.

Németország Európa ellen

Húsz évvel ezelőtt a frissen újraegyesült, „teljes stratégiai nagykorúságát” elérő Németország első dolga az volt, hogy partnereinél kieroszakolta a Jugoszláviából kivált tagköztársaságok elismerését és „kivégezte” a többnemzetiségű szövetségi délszláv államot. Ebből következett előbb a Balkánt végigpusztító, ám a problémák egyikét sem megoldó háborúk sora, majd az EU közös kül- és védelmi politikájának elvetélése, végül az USA ünnepélyes visszatérése a délkelet európai térség abszolút urának a szerepébe.

Ám mindez apró csínytevésnek tűnik ahhoz képest, ami ezután jöhet. Berlin rövidlátásból és a maastrichti szabályrendszer dogmatikus, végletesen önző védelméből következően hajlandónak mutatkozik feláldozni, gazdasági és szociális katasztrófába dönteni egy vagy több, akár még az EU „kemény magjához”, az eurózónához tartozó partnerét is.

A „görög” válság, a „spanyol”, a „portugál” vagy bármelyik ezután következő válság tétje ma nem csupán a közös európai politika vagy a Balkán sorsa. Maga az egyesült Európa gondolata múlhat ki a közös fizetőszerkezettel együtt, ahogy erre már rámutattak tisztán látó politikusok és gazdasági elemzők mind Európában, mind a világ más tájain. Míg 1990–91-ben a német politika segítette meghatározni az Egyesült Államok délkelet európai szerepét, ma megint csak a német politika állíthatja helyre Amerika megrendült hegemoniáját Európa, sőt, a világ ügyeiben. Ezzel párhuzamosan pedig megfosztja Európát attól a lehetőségtől, hogy ideológiájára és civilizációjára támaszkodva úttörő szerepet játsszon a világrend égetően sürgős átalakításában.

Nem precedens nélküli a német történelemben az ily hatalmas léptékű hiba. Berlin ma ugyanúgy túlbecsüli gazdasági erejét, mint ahogy túlbecsülte katonai erejét az 1910-es és 1930-as években, amikor jelentős mértékben hozzájárult Európa – és maga Németország – lerombolásához mindkét világháborúban.

A közös deviza és az EU működési módja legfőként Németországnak kedvez, ám az ennek ellenére sem hajlandó „megnyitni pénztárcáját” nehéz helyzetbe került partnereinek. Nem védi meg kifelé Európát sem az angol-amerikai irányítás alatt álló nemzetközi bankok, sem pedig az eufemisztikusan „a piacként” emlegetett fináncióke támadásaival

szemben. De belső védelmet sem ad Európának. Nemcsak, hogy nem segíti meg egyik úgynevezett partnerét, hanem még azt is elnézi, hogy a német média a legnagyobb nehézségek közepette szadista és rasszista kampánnyal sértegeti Görögországot.

Németország és Maastricht

A németek joggal állítják, hogy az EU-tagok között bármely szolidaritást és kölcsönös segítségnyújtást tiltó, örök időkre kőbe vésett, sehol máshol nem létező monetáris politikát előíró maastrichti szabályokat védik. Ezek a szabályok egybeesnek Németország érdekeivel – pontosabban azoknak a berlini vezető körök általi értelmezésével –, de leginkább a bankok és általában a fináncstőke birtokosainak az érdekeivel. Az ő profitjukat garantálja a maastrichti szabályrendszer, valamint a tőke- és áruforgalom teljes liberalizációja, amely explicit vagy implicit módon tiltja az európaiaknak egy inflációtűrőbb, keynesiánus, anticiklikus politika folytatását, ám lehetetlenné teszi azt is, hogy megvédjék magukat a külgazdaság, nevezetesen Amerika vagy Kína támadásaitól.

Berlin éppen a maastrichti egyezményt szentírásként kezelő politikájának a hangsúlyozásával fedi fel önkéntelenül is a jelenlegi európai építmény szörnyűségét. Nem kell ahhoz közgazdásznak lenni, elég a józan paraszti ész, hogy felismerjük: egy személyeket, népeket, államokat vagy bármi mást egyesítő unió nem lehet hosszú életű, ha létezésének az alapja nem más, mint... az alkotóelemei közti szolidaritás tilalma! De az európai népek nem azért mondtak igent Európa egyesítésére, hogy tönkretegyék magukat, hanem azért, hogy több biztonságra és jólétre tegyenek szert.

Azzal, hogy már az első problémák felmerülésekor hátat fordítanak partnereiknek, maguk a német vezetők fosztják meg jogosultságától az egységes Európa gondolatát, a közös deviza létezését és saját ambíciójukat Európa vezetésére. Mire jó egy olyan Unió, amely minden követ megmozgat a 2008-as válságot okozó bankok megmentésére, ám nem hajlandó segítséget nyújtani a közpénzen konszolidált bankok által fenyegetett európai népeknek? A válság által érintett eurózóna-tagok kizárólag azért nem léptek még ki a rendszerből, mert tartanak annak következményeitől (az egyes országok vezető köreinek az érdekeiről most ne is beszéljünk). De vajon meddig lesz elégséges ez az ok, különösen annak fényében, hogy a gazdasági válság esetleges eldurvulása Európa jelentős részét Latin-Amerika szintjére süllyesztené? Ahogyan már megtörtént a XX. században is, Németország ismét meg fog fizetni az önzéséért: mind politikailag, saját szerepének az aláásásával, mind gazdaságilag, amiért saját termékei vásárlói ellen lép fel. Ám féltő, hogy erre túl későn fog rádöbenni.

Szinte magától értetődő, hogy a görög válság nem kizárólag és nem is elsősorban az ország kétségtelenül jelentős belső problémáiból, a görög állam gyengeségéből és a széleskörű korrupciót gerjesztő politikai rendszeréből fakad. Ám ezek a problémák – amelyekhez még hozzáadódik, hogy Görögország óriási összegeket költ a revíziós igényekkel fellépő Törökország elleni védekezésre – meghatározzák a válság formáját, bekövetkezésének idejét és az ország válaszképességét. Nem határozzák meg viszont az okát, ahogy ezt bizonyítja a Spanyolországot, Portugáliát és más országot sújtó válság. Ezen válság Görögországban elsősorban az államháztartási hiányban, Spanyolországban a magánadósságok felhalmozásában manifesztálódik, de másutt is érzékelhető. A válságban tükröződik, hogy az Unió leggyengébb tagjai hosszú távon képtelenek egyfelől megfelelni a Németország és a nemzetközi bankrendszer érdekeire szabott monetáris politikának, másfelől elhárítani az eurózóna külső védelmi korlátai lebontásának következményeit.

Kompenzációs mechanizmusok híján a közös fizetőeszköz „belső” működéséből következően Európa déli részének az értékőbblete folyamatosan északra vándorol. Az amerikai és a kínai konkurencia elleni védelemtől önként lemondó eurózóna „külső” működése bármilyen ipari és szociális politika és bármilyen adóharmonizáció esetén az európai termelőképesség csökkenéséhez vezet az egész kontinensen, kezdve a leggyengébbekkel. Így például a görög ipar az ország északi részéből a Balkánra települ át, az eurót drágálló turisták pedig a török tengerpartot részesítik előnyben. A kohéziós politika rövidesen bekövetkező lezárása után a probléma még súlyosbodni fog. A helyzetet minden bizonnyal nehezíti a görög strukturális probléma, aminek következtében Görögország az európai válság kellős közepébe került, de magát a krízist nem ez idézte elő.

Nem csak Dél-Európának kell szembesülnie ezekkel a problémákkal. A központibb fekvésű és fejlettebb Franciaország, Európa politikai szíve (ha Németországot tekintjük az ipari szívnek) hasonlóan érintett, és ez vezetett az európai alkotmány elvetéséhez a 2005-ös népszavazáson. Azóta számos francia értelmiségi mutatott rá az eurózóna zsákutcájára. Emmanuel Todd, Jacques Sapir, Bernard Cassen és az ATTAC, Maurice Allais és sokan mások mind hangsúlyozták, hogy a protekcionizmus valamilyen formája nélkül a termelékeny és szociális Európa hosszabb távon életképtelen. Az eurózóna jelenlegi merev szabályai Todd szerint egyenesen totalitarianizmushoz vezetnek. A kereskedelem ultraliberális rendszere és az uniós termékek preferálásának az eltörlése miatt a brüsszeli hatóságok Európát a katasztrófa felé kormányozzák.

Politikai akarat híján az eurózóna reformjának a gondolatát nem lehetett átültetni a gyakorlatba. A görög nép tragédiáját idézné elő, ha – többek közt – a görög politikai rendszernek és a degenerálódó politikai

elit kormányzásának következtében katasztrófával fizetne az euró reformjéért, amely már túl későn érkezne ahhoz, hogy abból Görögország hasznot húzzon.

Gazdaság és geopolitika

Ami viszont a probléma geopolitikai dimenzióját illeti, úgy tűnik, a német vezetők nem tanultak saját történelmükből, és elfelejtették, hogy az első világháborút megelőző évtizedekben képtelenek voltak a tudományos és technológiai fejlődésüktől várt profit realizálására. Az elmúlt pár évtized deregulációja által életre hívott kaszinó-kapitalizmus, amelynek a születéséhez érdekelt félként minden stratégiai éleslátás híján ők maguk is hozzájárultak, angol-amerikai gyermek. Márpedig nincs az az ügyes és erős játékos, aki valaha is nyerni tudott volna a kaszinó tulajdonosa ellen!

Felmerül az emberben a kérdés, hogy nem rejtőzik-e a jelenlegi válság mögött valamilyen stratégiai terv, amely nemcsak a görög állam-adósságot, hanem a világvalutává válni készülő eurót is érinti? Főleg, hogy immár tudjuk: a Görögország és az euró elleni támadás mögött a *Goldman Sachs* állt.

A bankok diktatúrájának Európájában a maastrichti egyezmény mögé bújó németek valóban profitáltak ugyan gazdasági fölényükből, ám közben bele is sétáltak egy óriási, az egyesült Európára leselkedő potenciális csapdába – amelyet most működésbe hoztak. Várható is volt, hogy a dolgok ebbe az irányba menjenek, ha azt látjuk, hogy az európai monetáris politika kidolgozója nem más, mint a *Goldman Sachs* embere, Otmar Issing. De ő is csak egy láncszem ennek a banknak a széles európai befolyási hálózatában.

Talán éppen most látjuk kibontakozni a maastrichti egyezmény keretében a geopolitikát és geoökonómiát integráló stratégiai tervet. A válság bele volt kódolva magába az egyezménybe, méghozzá két lehetséges végkimenettel: Európa vagy átalakul egy totalitáriánus struktúrává, vagy alkotó elemeire esik szét – illetve legfeljebb belső problémái által szétszaggatott állapotban marad fenn, és képtelen lesz az Egyesült Államoktól független módon működni és feltételeket szabni a globális fináncctökének.

Úgy tűnik, Berlin arra a reményre alapozza politikáját, hogy nagyobb hasznot húzhat a globalizáció mai formájából, mintha egy szabályozott tőke- és áruáramlást biztosító többpólusú világban a megreformált Európa nevében lépne fel egyenlő félként az Egyesült Államokkal szemben. Talán éppen azért, mert még emlékszik az európai és globális hegemoniáért folytatott harcainak kudarcára. Ám úgy látszik, közben eltekint attól, hogy a globalizációt a pénzügyi és hitelszektor dominálja, nem pedig a Németország erejét adó ipar. Így Németország végül könnyen ugyan-

abban a helyzetben találhatja magát, mint a „hosszú” liberális évszázad végén, az első világháború hajnalán.

Meglehet, a német vezetők azt hiszik, Görögország „megbuktatása” vagy kiléptetése az eurózónából egyrészt „fenyegető példaként” szolgálhatna az Unió többi tagja számára, másrészt növelné a túlságosan „felpuhult” európai kemény mag egyenszilárdságát. Németországban mai napig roppant népszerű a Karl Lammers által megfogalmazott „többsebességű Európa” a maga homocentrikus (egyetlen középpontból felrajzolt) köreivel. Csakhogy nagy a veszélye, hogy ezeknek a köröknek végül mégis különbözőek lesznek a középpontjai.

Nyilvánvaló, hogy mind Görögország, mind az eurózóna más tagországai számára ez a probléma fel fog vetődni, méghozzá a vártnál hamarabb. Mind Görögországnak, mind más államoknak csak az eurózóna gyors és mély reformja esetén van értelme azon belül maradni. Ám egyáltalán nem biztos, hogy egy vagy két tagország kilépése a várt előnyöket hozná Németországnak.

Ennek a politikának az erőltetésével Berlin mély válságba viheti az eurózónát és az Európai Uniót. Ezzel egy időben jelentős stratégiai vereséget szenvedhet Délkelet-Európában, és az Egyesült Államok kezére játszva elősegítheti Amerika központi stratégiai célját: egy amerikai-török befolyási zóna kialakítását az Adriától a Kaukázusig és Ciprusig.

A még Zbigniew Brzezinski egykori amerikai elnöki főtanácsadó által megfogalmazott „stratégiai sakktabla” rendszerében „a közép elfoglalása” révén ez a befolyási zóna Európa és a Közép-Kelet szénhidrogén-lelőhelyei, illetve Oroszország és a „meleg tengerek” közé ékelődne, valamint részét képezné az Európai Uniónak. Másképp fogalmazva az Amerika által dominált Eurázsia egyik központjaként Európa „stratégiai megbénítását” és Oroszország ellenőrzés alatt tartását szolgálná. A hírhedt Wolfovitch és Jeremia jelentések óta, amelyek egyértelművé tették az Egyesült Államok hidegháború utáni stratégiáját, Európában igazán tudhatnák – de gyaníthatóan nem akarják tudomásul venni –, hogy Washington stratégiai célkitűzése a vele antagonisztikus erők létrejöttének a megakadályozása, aminek az eléréséhez csírájában fojt el minden erre irányuló törekvést, „beprogramoz” válságokat, és akadályokat gördít a nemzetközi rend különböző pólusai közötti együttműködések és szövetségek elé. Ezt Németország egy esetben ugyan megértette, amikor az Oroszországgal közvetlen összeköttetést teremtő Északi Áramlat gázvezeték megépítése mellett döntött, ám általánosságban továbbra is stratégiai vakságban szenved.

Megjegyzések

Ahogy azt a XX. században is tette, a német munkásosztály példás fegyelemmel követi az ország vezetőit, amikor a foglalkoztatás stabilizálása

fejében elfogadja jövedelmének a csökkenését. Egy új Hegel tudná csak leírni, hogyan válhatott a fegyelem az És legfőbb megtestesítőjéből és Németország legerősebb ütőkártyájából a legebezhetőbb pontjává. Utopisztikus elképzelés abban reménykedni, hogy a szociális romhalmaz alakuló Európában a németek meg tudják őrizni vívmányaikat. Brecht kiválóan írta le ezt a folyamatot: eleinte mindenki passzívan figyelte, hogy mit művelnek a náciak a kommunistákkal. Aztán ugyanolyan passzívan figyelte, hogy mit művelnek a zsidókkal. A végén meg már nem maradt, aki bárkit is meg tudott volna védeni.

Talán a pszichoanalízis eszközeivel tudnánk csak megérteni, hogy a németek az 1945-ös háborús vereségük óta miért képtelenek a mai napig megemészteni a saját történelmüket, különösen az általuk elszenvedett és általuk okozott tragédiák történelmét. Annyi mindenesetre biztos, hogy a német médiának Görögország ellen folytatott hadjárata kifejezetten szadista és rasszista, és többet mond el Németországról, mint a görögökről. Gondolom, az emberiség tovább fog emlékezni a milói Vénuszra arra az ábrázolására, amellyel a német *Focus* magazin megsértette a görög népet, mint az európai civilizáció halálát előrevetítő, önző és abszolút Semmit jelképező – a néhai Fal helyén emelt – Sony bevásárlóközpont. A német média nemigen beszél Görögország állandó kereskedelmi deficitjéről Németországgal szemben, amely annak tudható be, hogy utóbbi kihasználta a görög közmunkákat, és kedvező áron felvásárolta a legjobb görög cégeket, miközben a *Siemens*szel fizettette ki(le) a görög szocialista és konzervatív politikusokat. Mint ahogy arról sem, hogy Németország a mai napig nem fizetett kártérítést Görögországnak a második világháború alatt okozott hatalmas pusztításért. Berlin még a német náci csapatok által elrabolt görög nemzeti bank aranytartalékát sem adta vissza!

(Eredeti megjelenés: *Utopie Critique*, elektronikus változat, 2010. március;

http://www.utopie-critique.fr/index.php?option=com_content&task=view&id=205&Itemid=33)

(Fordította: Bayer Antal)